

Nieuw 'Rerum novarum'?

Nieuwe encycliek *Caritas in veritate* herneemt grote lijnen sociale leer en rijmt ze met financiële en ecologische crisis

- ▶ Benedictus XVI plaatst zich in de lijn van conciliepauz Paulus VI
- ▶ Respect voor het leven wordt gekoppeld aan ontwikkeling
- ▶ Louter winstbejag, zonder andere doelen, wordt veroordeeld in klare taal

Erik DE SMET

In de meeste Vlaamse kranten kreeg de nieuwe, lang verwachte encycliek slechts enkele regels aandacht. Was het omdat het belangrijke document uitkwam op de dag van de begrafenis van Michael Jackson? De timing van het Vaticaan was duidelijk: *Caritas in veritate* (vertaald: Liefde in waarheid) verscheen daags vóór de aanvang van de G8, de bijeenkomst van 's werelds belangrijkste industriële landen, in het Italiaanse L'Aquila

Met deze encycliek plaatst Benedictus zich in de lijn van de grote sociale encyclieken, *Rerum novarum* op kop, maar vooral van *Populorum progressio* (1967). Oorspronkelijk was de nieuwe encycliek bedoeld voor de veertigste verjaardag van dit baanbrekende document, dat eertijds de problematiek van de derde wereld in het hart van de Kerk bracht.

Caritas in veritate herneemt en actualiseert op 140 bladzijden de sociale leer van de Kerk. De grote problemen van vandaag als gevolg van de globalisering, de financiële crisis en de klimaatverandering krijgen er hun plaats. Verrassend toont Benedictus XVI zich een sociale paus, die zijn bewondering voor de wat vergeten Paulus VI niet verbergt. Hij

noemt diens encycliek *Populorum progressio* „de *Rerum novarum* van zijn tijd”. Uitdrukkelijk brengt de paus het begrip ‘integrale ontwikkeling’, die van de volledige mens, ter sprake. Benedictus wil een aanzet geven om de globalisering ook uitdrukking te laten vinden in relaties tussen mensen, solidariteit en broederlijk delen. De ondertitel luidt dan ook *Over de volledige menselijke ontwikkeling in liefde en waarheid*.

Opmerkelijk is, al van bij de titel, het gebruik van het begrip *caritas* (naastliefde) in een betoog over ontwikkeling. *Caritas* vereist rechtvaardigheid, maar tegelijk overstijgt naastliefde rechtvaardigheid. Ook als een samenleving over rechtvaardige structuren beschikt, blijft er nood aan barmhartigheid en grootmoedigheid. Dat idee was ook al aanwezig in Benedictus' vorige encycliek.

Een opmerkelijke toevoeging is dat de nieuwe encycliek ontwikkeling ook wil laten rijmen met het respect voor het leven en bio-ethische vraagstukken. Ontwikkelingshulp, zo stelt de paus,

Volgens de paus kan slechts een soort wereldregering de grote uitdagingen zoals honger en vrede echt aanpakken

mag onder geen beding gekoppeld worden aan de voorwaarden van vrije abortus of sterilisatie. Met klem weerlegt hij de in het Westen vaak gehoorde hypothese dat onderontwikkeling te maken heeft met overbevolking.

Het meest actuele is echter de visie van de Kerk inzake de econo-

mische en financiële crisis. Winst is een middel, geen doel op zich. Ondernemingen moeten voorbij de winst durven te kijken. Zoals hij al wel eerder aangaf, is deze crisis voor Benedictus een morele crisis, omdat mensen de instrumenten van de economie op een foute wijze hebben gebruikt. Bedrijven moeten hun sociale verantwoordelijkheid nemen.

De internationale pers merkte in de encycliek het pleidooi van de paus op voor een internationale politieke autoriteit. Deze moet de voedselveiligheid, de vrede en de bescherming van het milieu garanderen, maar zich ook bekommeren om de migratiestromen. Een dergelijke wereldregering was reeds een droom van Johannes XXIII. Benedictus XVI deelt die droom, en daarmee verrast hij weer eens vriend en vijand. Als dezen tenminste willen luisteren.

Vervuild water in Congo. Ontwikkeling moet iedereen ter harte gaan. © Belga

Uit de encycliek

– De hele economische en financiële wereld – en niet slechts enkele sectoren – moeten op een ethische wijze worden beheerd om de voorwaarden te scheppen voor de ontwikkeling van de mens en de volkeren. (65)

– Als winst het enige doel is, op ondeugdelijke wijze wordt verkregen en geen oog heeft voor het algemeen welzijn, dan kan winstbejag welvaart vernietigen en oorzaak zijn van armoede. (21)

– Een van de grote gevaren is dat bedrijven bijna uitsluitend verantwoordelijkheid afleggen aan hun investeerders. (40)

– Het thema van de ontwikkeling is vandaag sterk verbonden met de relatie tussen mens en milieu. (48)

– Het opeisen van energiebronnen door bepaalde staten, bedrijven of machts-groepen is een ernstige hindernis voor de ontwikkeling van de arme landen. (49)

– De natuur is de uitdrukking van een plan van liefde en waarheid. (48)

– Openheid voor het leven moet in het centrum staan van de ontwikkeling. (28)

– Zonder God weet de mens niet waar hij naartoe gaat en kan hij niet begrijpen wie hij zelf is. (78)

– Er bestaat een sterke behoefte aan een reorganisatie van de Verenigde Naties, zodat het idee van een ‘familie van naties’ concreet kan worden gemaakt. Evenzo moeten er nieuwe vormen gevonden worden om aan de armste landen een stem te geven in de gemeenschappelijke beslissingen. (67)

– Een humanisme dat God uitsluit is een onmenselijk humanisme. Slechts een humanisme gericht op het absolute kan ons ervoor behoeden dat wij gevangenen worden van de beslissingen van het moment. Ontwikkeling heeft mensen nodig die hun handen uitstrekken naar God. (Conclusie) (EDS)

Veelzijdige economische analyse

Vorige encycliek wekte door onderscheid tussen liefde en rechtvaardigheid wrevel op bij katholieke ontwikkelingsorganisaties

„Met het idee van ‘integrale menselijke ontwikkeling’ keert Benedictus XVI terug naar een van de belangrijkste ideeën van Paulus VI over de wereldwijde ongelijkheid en armoede en nood aan ontwikkeling. „Dat is al een opmerkelijke keuze”, stelt Ellen Van Stichel, onderzoekster aan de faculteit Godgeleerdheid. Zij bereidt een doctoraat voor over de verhouding tussen liefde, liefdadigheid en rechtvaardigheid in de context van de globalisering. „Zijn voorgaande encycliek, *Deus caritas est*, stuitte door het onderscheid tussen liefde (als taak van kerkelijke instanties) en rechtvaardigheid (als taak van de politiek) kerkelijke organisaties die zich niet laten inspireren door *Populorum progressio* om te werken

voor een meer rechtvaardige en vreedevolle wereld, tegen de borst. Door *Populorum progressio* te bestempelen als „de *Rerum novarum* van onze tijd” doet hij bewuste encycliek alle eer aan.”

Geen besparingen

De situatie toen en nu is echter verschillend. Ellen Van Stichel: „Vooreerst belicht Benedictus XVI een eigen aspect van het idee van integrale menselijke ontwikkeling, door te verwijzen naar bio-ethische kwesties zoals euthanasie, abortus en anticonceptie. Het is de eerste keer dat dit verband zo uitdrukkelijk gelegd wordt in een sociale encycliek. Bovendien worden deze kwesties doorheen de encycliek verscheidene malen vermeld, waardoor de nadruk

hierop misschien de aandacht voor de echte grote ontwikkelingen zou kunnen versluieren.”

De sociale en economische analyse van de paus is wel bijzonder veelzijdig, scherp en genuanceerd, meent Ellen Van Stichel: „Zo wijst Benedictus op de nood aan langetermijndenken, bekritiseert hij besparingen in de sociale zekerheid, veroordeelt hij louter financiële transacties en wijst hij op de positieve gevolgen van microkredieten. Belangrijk is dat de armen zelf deel moeten kunnen nemen, dat er politieke instituties moeten zijn waarin zij vertegenwoordigd zijn en dat er vormen van ontwikkelingssamenwerking bestaan waarbij de betrokkenen zelf actief projecten bedenken en uitvoeren. (EDS)

Advertentie

GEZIEN OP VTM

Stannah
trapliften
de ideale oplossing.

Nieuw model Stannah

Stannah bvba
Poverstraat, 94
1731 Relegem
fax: 02 366 44 80

info@stannah.be
www.stannah.be

Bestel en documentatie gratis:
tel 0800 95 950
Toestel SO99 (gratis nummer)

Naam + voornaam

Adres

Postcode

Stad

Tel.:

Stannah